

Ivana BOHÁČOVÁ – Jaroslav PODLIŠKA a kol., *Průvodce pražskou archeologií. Památky známé, neznámé i skryté*, Praha, Archeologický ústav Akademie věd České republiky v. v. i.; Národní památkový ústav, 2017, ISBN 978-80-87365-97-7 (Archeologický ústav AV ČR), 978-80-7480-091-7 (Národní památkový ústav).

Archeologie v pražské památkové rezervaci přinesla v posledních zhruba třech desítkách let nebyvalé množství nových či korigující zjištění k vývoji této rozsáhlé sídelní aglomerace, jedné z nejvýznamnějších minimálně ve střední Evropě. Za tímto zvýšeným informačním progresem stojí pochopitelně narůstající stavební aktivita rozvíjející se v centru města od 90. let minulého století. Neznamená to pochopitelně, že by období do roku 1989 přineslo jen málo zjištění. Archeologické aktivity po sametové revoluce se ale neodlišují pouze vyšší kvantitou (ba i kvalitou výzkumu v souvislosti s rozvojem různých nedestruktivních metod), ale také po organizační stránce, kdy do archeologické oblasti a záchranných výzkumů velkou měrou zasahují také komerční specializované instituce. Vývoj v minulých letech tak připravil vhodnou situaci pro vznik právě takové knihy, která prezentuje závěry jak starších, tak novějších archeologických výzkumů (a zkoumaných objektů) na území Prahy — nejen památek notoricky známých, ale často i těch, které jsou cele prezentovány poprvé právě zde.

K sestavení takto široce rozprostřené monografie byl samozřejmě zapotřebí rozsáhlý autorský tým pod vedením Ivany Boháčové a Jaroslava Podlisky — v obou případech archeologů v dobrém slova smyslu srostlých s pražským prostředím. Ti ovšem jakožto editoři (a zároveň autoři nemalé části jednotlivých hesel) dali dohromady vizuálně velmi zajímavou a obsahově kompaktní knihu.

Po stručném úvodu, kde jsou vysvětleny důvody a načrtnut obsah představované publikace, následuje několik uvozujících statí, které čtenáře vhodným způsobem zasvěcují do prostředí pražské archeologie. Stručně jsou tu představeny metody a postupy práce archeologa v urbánním prostoru, specifika takové práce a rovněž využívání moderních technologií při tomto zkoumání. Následují tři kapitoly zabývající se minulostí pražského archeologického výzkumu a zakončené výkladem vztahujícím se k současnosti pražské archeologii, jejím specifickým a také výzvám, před nimiž v současné době stojí.

Celá kniha je členěna do šesti geografických kapitol, v jejichž rámci jsou potom vybrané památky sledovány — jde tu tak o části historických pražských měst (Hradčany, Malá Strana a okolí, Staré Město a Josefov, Nové Město, Vyšehrad a okolí) a jednak území Velké Prahy. Celkově se tu setkáváme s takřka osmi desítkami jednotlivých hesel, z nichž nejvíce, z pochopitelných důvodů, se koncentruje na Staré Město pražské a Malou Stranu a okolí. Nejméně je jich, opět z objektivních příčin, v části věnované Vyšehradu. Chronologický rozptyl sledovaných památek je značný a sahá v podstatě od pravěkých stop osídlení až k 19. století. Navíc dlužno dodat, že řada zkoumaných objektů (či obecně archeologických situací) prokazuje značnou kontinuitu užívání, takže je možno řadit je do velmi rozsáhlého chronologického rámce. Přesto je ale zřejmé, že jádro výkladu spočívá ve středověkém období, byť autoři usilovali o to, aby v rámci historického popsání jednotlivých zkoumaných objektů výklad pokrýval skutečně kompletní osudy dané památky, což se téměř vždy podařilo.

Každý z jednotlivých celků (tedy původních měst) je uvozen popsáním osudů té které části ze sídelně-historického, architektonického, ba i historického hlediska, který má snahu pokrýt celé dějinné spektrum vývoje. Poté již následují jednotlivá hesla. Jejich výběr je vskutku velmi pestrý — čteně jsou tu zastoupeny sakrální památky (včetně mnoha zaniklých objektů, ba i těch, které se skrývají v základech mladších — často rovněž kostelních — staveb) — tedy kostely, kaple a kláštery, stranou nezůstávají ani synagogy; přicházejí tu i pohřebiště, nebo některé pražské mosty. Setkáváme se tu pochopitelně rovněž s měšťanskými domy, dvorci, ale také s hradišti apod. Vedle toho ale čtenář v knize nalezne i památky jiného druhu související s uličním provozem, zaniklé pražské ostrovy a pozůstatky jiných drobných objektů.

Každý záznam se sestává jednak z nastínění historie daného objektu, rekonstruované pochopitelně především na základě písemných pramenů, po němž následuje popis příslušné archeologické situace. Velmi silnou stránkou knihy je, jak již naznačeno, její bohatý obrazový a mapový doprovod. Ten knihu činí nejen vizuálně atraktivní i pro širší čtenářskou obec, ale především umožňuje velmi návodné představení jednotlivých památek. Hojně jsou tu zastoupeny různé pražské veduty, či jejich výřezy (často s grafickým zdůrazněním pojednávaného objektu). Pokud jde o mapy, jsou tu prezentovány jak výřezy z indikačních skic, tak také moderní rekonstrukční mapy. Vše ještě doplňují hojně historické fotografie, či dobové kresby (používané především u zaniklých sakrálních staveb), snímky aktuálního stavu a v neposlední řadě povedené moderní hmotové rekonstrukce. To vše tvoří dohromady skvěle souznějící celek mající vysokou odbornou úroveň textu, avšak neztrácející ze zřetele ani rovinu skutečného průvodce, jak ostatně prozrazuje i titul knihy. V záhlaví každého záznamu se objevují piktogramy charakterizující v základních rysech typ a přístupnost dané památky, její adresu a také QR kód. Závěr záznamu zase čtenáře — a zároveň návštěvníka pražských měst — poučí o přístupu (včetně spojení pražskou hromadnou dopravou) k daným památkám. To vše je ale doprovázeno odkazem na odbornou literaturu, jejíž plnou citaci nalzáme v bibliografické příloze v závěru.

Výklad jednotlivých hesel doplňují velmi ústrojně zařazené kapitoly týkající se jednotlivých problémových okruhů, které jednotlivá hesla naznačují, ale neboť se týkají většího množství objektů, jevílo se jako vhodné připojit do obsahu knihy i takto koncipovaný výklad. Vztahuje se například k pražským románským domům, městskému opevnění, zaniklé architektuře kostelů a klášterů, ale také k cestám v pražském souměstí či projevům některých řemesel. Osvěžujícím dojmem působí také zařazení památek mimo samotné pražské centrum, kde ať už v minulosti, nebo aktuálně probíhají zajímavé archeologické výzkumy, které prozrazují leccos o pražském zázemí v raném středověku.

Knihu v závěru doplňují krátké biogramy významných pražských archeologů, slovníček odborných pojmů a další části, které dnes již považujeme za samozřejmost (rejstříky, seznam literatury a pramenů, použité zkratky a anglické resumé).

Rozsáhlému autorskému kolektivu se podařilo dát dohromady zajímavý hybrid — spojit vysokou kvalitu odborného výkladu (doprovazeného vhodně zvolenou obrazovou a jinou dokumentací) a jakýmsi bedekrem po vybraných pražských památkách. Konečný rezultat je jednoznačným úspěchem a vlastně i určitým vědomým navázáním

na obdobný projekt realizovaný v nedávné době — Archeologický atlas Čech. V úvodu oba editoři zmiňují dosavadní nedostatečnou prezentaci archeologických výzkumů (a jejich závěrů) širší veřejnosti, neboť s tím je spojeno nebezpečí nevědomosti, které již tolikrát stálo u zničení řady památek. Představovaná kniha je ovšem skvělým příkladem takovéto prezentace — aniž by ovšem slevovala z odborné úrovně. Výklad je ale v knize podán pokud možno stravitelnou formou, ovšem bez módního podbízení či nepatřičných simplifikací, což dává knize výborné předpoklady pro její recepci i u širšího okruhu zájemců.

Tomáš Velička

Tematické číslo francouzské revue pro 17. století věnované Slezsku

Není úplně běžné, aby renomovaná francouzská revue věnovaná 17. století zasvětila tematické číslo problematice jedné země České koruny, totiž Slezsku.¹ Jeho editoři, známí historikové znalí češtiny a středoevropských poměrů, Olivier Chaline a Nicolas Richard, byli motivováni snahou představit západoevropskému frankofonnímu publiku tento velmi složitý a v celoevropské perspektivě takřka neznámý region (respektive slezská vévodství, číslo je nadepsáno *Les duchés de Silésie au XVIIe siècle*). Zdůraznili přitom zejména jeho právní a teritoriální složitost (tak již v úvodu), ale i náboženská specifika. Autoři poskytli základní bibliografii (kde jsou zastoupeny i důležité tituly české a polské, převládají ovšem práce německé) a chronologický přehled, poměrně cenné jsou i mapy (dost obtížné je ovšem najít jméno jejich autora a poněkud nešťastná se mi jeví volba německých místních názvů v jejich legendě), které ukazují proměny Slezska mezi začátkem 17. a začátkem 18. století, s důrazem na složitou strukturu tamních knížectví.

Úvodní studie sice nepopírá náležitost Slezska k České koruně a poměrně obratně zdůrazňuje charakter země na pomezí různých vlivů, na pomezí Svaté říše římské, polských a českých území, vychází ale především z německé literatury, často i starší. Když cituje prameny (ovšem spíše ze starých tisků, rešerše v nevydaných pramenech tu ke slovu vlastně nepřichází), činí tak ve francouzštině, bez uvedení originálu a autora překladů. Nad složitými slezskými dějinami je nadhled nezbytně nutný — zde však hraničí i s omyly a povrchností. Např. roku 1945 určitě nepřišli polští obyvatelé do Slezska jen z východních oblastí zabraných Sovětským svazem (ale také z oblasti Velkopolska), příslušnost slezských knížectví k České koruně se nedatuje až rokem 1335 (opomíjí se přemyslovský vliv ve Slezsku). Jen s rozpaky mohu přijmout citování práce Normana Daviese jako referenční k dějinám Vratislavi.² Slezsko je tu představeno v podstatě jako samostatná země, vazba na Českou korunu se spíše opomíjí (např. slezský Majestát je vylíčen jako by sám o sobě), výběr literatury je dost naho-

1 *XVIIe siècle*. Revue publiée par la Société d'Étude du XVIIe siècle avec concours du C.N.L., Octobre 2016, No 273, 68e année, no 4.

2 Norman DAVIES — Roger MOORHOUSE, *Microcosmos, Portrait of a Central European City*, Londres, Jonathan Cape, 2002.